

platforma și se difuzează tezele intitulate: „*Să afirmăm restructurarea prin fapte concrete*”. Aceste teze sunt aspru criticate, cele mai importante dintre ele fiind în legătură cu păstrarea alfabetului chirilic, decizia de a nu se reveni la cel latin, neoficializarea limbii române, neevaluarea critică a stalinismului și a foametei din 1946/47, încălcările drepturilor omului. Autorii nu precizează însă care au fost elementele la nivel politic, economic sau social care au avut efect cu privire la contextul în care s-au format mișcările populare și organizațiile neformale pomenite în continuarea studiului. Toate aceste manifestări atitudinale au avut o importanță enormă în formularea cerințelor societății vremii, fiind menționate acum *Cenacul Literal-Muzical „Alexei Mateevici”*, *Mișcarea Democratică pentru Susținerea Restructurării* (fondată la 3 iulie 1988), *Frontul Popular din Moldova* (20 mai 1989), dar și însemnătatea unor scrisori și adrese difuzate în anii 1988-1989, ca *Scrisoarea celor 66*, *Adresarea către oamenii de bună credință din Republică*, *Decizia Savanților* etc. Din păcate, autorii au omis o scurtă concluzie sau însumare a solicitărilor acestor mișcări, având în vedere locul și rolul acordat procesului „de-sovietizării” în cadrul studiului introductiv.

Altă secvență relatează despre reformele inițiate la nivelul statului, modalitatea alegerilor libere și pașii următori de efectuat către dobândirea independenței depline. Este menționată aici reacția vehementă a liderului Igor Smirnov din Transnistria, dar vizată și cea oficialilor locali, Mircea Snegur și alții, menită a detensiona criza politică. Se amintesc, în primăvara anului 1990, schimbarea denumirii oficiale, impunerea noului tricolor, declarația de suveranitate, primele alegeri parțial libere din februarie-martie. Din păcate, avându-se în vedere repeziciunea evoluției șirului evenimentelor, nu se face o diferențiere mai clară între descrierea mișcărilor și a relatării faptelor petrecute. În acest fel, tranziția devine, pentru cititor, una ambiguă interpretativ.

Ultima parte a textului semnatarilor are relevanță atât din punct de vedere tehnic, fiind explicată menirea volumului, cât și istoric, privind originea documentelor, care reflectă unanim perspectiva partidului unic de la Chișinău asupra evenimentelor survenite în ultimii trei ani de existență ai URSS-ului.

Varga Levente

Dietrich EICHHOLTZ, *Deutsche Ölpolitik im Zeitalter der Weltkriege. Studien und Dokumente*, unter Mitarbeit von Titus Kockel, Leipzig, Leipziger Universitätsverlag, 2010, 586 p.

Istoricul german Dietrich Eichholtz s-a impus în peisajul istoriografic german (și nu numai) drept unul dintre cei mai avizați specialiști în privința cercetării economiei de război a celui de-al III-lea Reich. Lucrarea pe care o prezentăm în cele ce urmează, o încununare a preocupărilor de lungă durată ale istoricului german, își propune să prezinte evoluția politicilor promovate de Germania în domeniul petrolier în perioada 1904-1945, accentul fiind pus pe eforturile autorităților germane în vederea asigurării cu petrol a Reichului, îndeosebi în cursul celor două războaie mondiale.

Lucrarea are la bază un număr de șase studii de caz publicate de autor și de un alt istoric specialist în acest domeniu, Titus Kockel, în intervalul 2006-2010, reunite – într-o formă completată și extinsă – în cadrul prezentului volum. Cartea este structurată în șase capitole, precedate de o introducere, în care autorul prezintă pe larg stadiul cercetărilor în domeniu, precum și importanța temei de cercetare tratate. În primul capitol, ce analizează politica promovată de Germania în intervalul temporal cuprins între 1904 și sfârșitul Primului Război Mondial, autorul relevă interesul cercurilor decizionale germane, deopotrivă economice și politice, în construirea așa-numitei linii ferate Bagdad, ce urma să lege Istanbul de actuala capitală a Irakului. Prin proiectarea și realizarea acestei linii ferate, Germania urmărea în primul rând accesul la sursele de petrol din acest areal geografic. În același timp, construirea acestei linii ferate urma să asigure economiei germane (îndeosebi industriei și comerțului) noi piețe de desfacere, precum și profituri considerabile. Demn de remarcat este faptul că disensiunile de natură politică existente între Anglia și Germania nu au influențat interesele economice ale celor două puteri în regiune, dimpotrivă.

Următoarele două capitole tratează situația resurselor de petrol germane, rezultată în urma încheierii Primului Război Mondial, respectiv politica promovată de Berlin în acest domeniu în primii

ani de după instaurarea regimului nazist. Astfel, Eichholtz relevă faptul că sistemul de tratate de pace de la Versailles a lichidat practic participațiunile germane în exploatarea resurselor petrolifere din străinătate, nu numai în Europa, ci și în Orientul Apropiat, pozițiile deținute de Germania până în anul 1918 fiind preluate de învingători: Anglia, Franța și SUA. Confruntate cu această situație, cercurile decizionale germane au fost nevoite să implementeze în deceniul 1928-1938 o politică în „zigzag”, ale cărei caracteristici principale au fost creșterea cercetării și activității de extracție proprii, respectiv cooperarea cu trusturile petroliere internaționale. Autorul capitolului 3 – Titus Kockel – arată în mod convingător faptul că, în pofida măsurilor luate de conducerea celui de-al III-lea Reich în vederea creșterii capacităților proprii de producție (printre altele, producerea de benzină sintetică), economia germană era în continuare dependentă într-o mare măsură de importurile de petrol. În viziunea Berlinului, această dependență – valabilă și în cazul altor materii prime vitale pentru economia și mașina de război germană – urma să fie soluționată în urma cuceririi „spațiului vital” în est.

Rolul central al petrolului românesc în cadrul planificării de război germane este analizat în cadrul capitolului 3. Astfel, Eichholtz alocă un spațiu extins evoluției relațiilor economice româno-germane în perioada 1938-1941, scoțând în evidență eforturile întreprinse de Berlin în vederea asigurării cantităților de petrol necesare economiei de război și Wehrmacht-ului. Pentru a putea acoperi necesarul de petrol – aflat în continuă creștere ca urmare a extinderii teatrelor de operațiuni militare – conducerea celui de-al III-lea Reich a recurs nu numai la intensificarea producției proprii de petrol (îndeosebi în Austria), ci și la accentuarea presiunilor exercitate asupra guvernului român în vederea creșterii exportului de petrol către Germania. În plus, începând cu anul 1940 Berlinul a trecut la preluarea activelor din industria petroliferă românească deținute anterior de aliați, obiectivul urmărit fiind în ultimă instanță crearea unei poziții dominante a capitalului german în cadrul industriei de profil din România. În pofida succeselor incontestabile obținute de Reich pe tărâm economic, cantitățile de petrol exportate de România nu acopereau decât 1/3 din necesar, astfel că pentru Germania cucerirea unor noi zăcăminte de petrol și exploatarea acestora au devenit un obiectiv vital.

Capitolul 4 abordează pe larg obiectivele economice urmărite de conducerea celui de-al III-lea Reich în urma declanșării operațiunii Barbarossa, anume ocuparea și exploatarea zăcămintelor de petrol din sudul URSS (Maikop, Baku, etc). De asemenea Eichholtz prezintă inclusiv încercările întreprinse de Berlin în vederea preluării controlului asupra câmpurilor petrolifere din Irak în urma războaielor antibritanice din această țară. În fine, ultimul capitol relevă declinul politicii promovate de Reich în domeniul petrolier, declin determinat de evoluția militară nefavorabilă a operațiunilor pe diferitele teatre de operațiuni. Pierderea succesivă a principalelor resurse de aprovizionare îndeosebi a petrolului românesc, a avut consecințe funeste pentru economia de război germană. În pofida creșterii continue a cantităților de petrol extrase în Ungaria și Austria ori a intensificării producției de benzină sintetică, cantitățile de carburant obținute astfel nu au fost în măsură să compenseze pierderea surselor de aprovizionare externe. Eșecul înregistrat de Berlin în asigurarea cantităților de carburant necesare continuării operațiunilor militare a reprezentat finalmente una dintre cauzele principale ale prăbușirii celui de-al III-lea Reich.

Cele șase capitole sunt însoțite de bibliografie și documente de arhivă, provenite din Arhivele Federale Germane (Bundesarchiv), respectiv Arhiva Politică a Ministerului de Externe german (Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes). Deși lucrarea semnată de istoricii germani Dietrich Eichholtz și Titus Kockel reprezintă per ansamblu o sinteză reușită, nu putem trece cu vederea anumite slăbiciuni evidente. Astfel, în ceea ce privește capitolul referitor la importanța petrolului românesc pentru planificarea de război germană, surprinde neplăcut faptul că Dietrich Eichholtz (autorul capitolului în cauză) nu cunoaște unele lucrări fundamentale elaborate de istoriografia română, precum volumul privitor la istoria petrolului românesc semnat de Gheorghe Buzatu (tradus inclusiv în limba engleză sub titlul *A History of Romanian Oil*). Aceeași constatare – lipsa celor mai noi lucrări de specialitate – este valabilă și pentru celelalte capitole. În pofida acestor neajunsuri, lucrarea semnată de cei doi istorici germani reprezintă o întreprindere istoriografică remarcabilă, constituind o lectură interesantă și o bază de pornire pentru noi cercetări în acest domeniu.

Ottmar Trașcă